

Den kildalske lekestue

Tilstanden nærmet seg et kritisk punkt for lekestuen, men verre tilfeller har vært reddet før. En restaurering er anslått til å koste 300 000 kroner. For den prisen blir en av landets eldste lekestuer bevart på stedet.

I Oslo ligger en av landets eldste lekestuer. Et minne om en lykkelig barndom i en eplehage som ikke finnes mer. I en sørgelig forfatning riktignok, men nå skal den reddes.

Tekst: Sjur Harby

Foto: Lars Ole Ørjasæter, Høyenhall Vel

OSLO: – Enig, sier Elisabeth Hovås fra Fortidsminneforeningen Oslo Akershus. – Den er kanskje ikke noe oppløftende syn akkurat nå, men verre tilfeller har vært reddet tidligere. Den lokale velforeningens representant, Lars Ole Ørjasæter, nikker optimistisk, men er heller ikke blind for at folk kan mene noe annet. Jeg skotter tvilende bort på dem, og deretter på «den kildalske lekestue», den siste rest av familien Kildals sorg-

løse liv i det som en gang var landets største frukthage. Et anlegg som opprinnelig omfattet 200 mål med frukttrær, men som jevnt og trutt har blitt stykket opp og bygget ned siden begynnelsen av 1900-tallet og som i dag først og fremst er kjent som en forstad til Oslo.

P.W.W. Kildal

Det er ingen beskjeden mann vi er på sporet av. Kildal, eller Peter Wes-

sel Wind Kildal som var hans fulle navn, ble født i Borgund på Sunnmøre i 1814. Om han huskes for noe i dag, er det frukthagen han anla på eiendommen Høyenhall i Christiania, og for de mange industriprosjektene han var involvert i. – Han grunnla blant annet en krittfabrikk, en kalkmølle, en mineralvannfabrikk og en sjokoladefabrikk, sier Hovås. – Og, ikke minst, han kjøpte opp Lilleborg Fabrikker ved

Akerselva og satset på oljer og såpeproduksjon. Det vi ellers vet om ham, var at han var venstremann og satt flere perioder i bystyret. Dessuten kom han fra en familie med politisk engasjement og innflytelse. Inntrykket er altså en velstående og samfunnsorientert familiefar som i 1860-årene bygget en lekestue til sine to små døtre, Elen Lovise Augusta og Azora Bull Kildal. I tråd med tidens idealer skulle voksenalvets mange oppgaver læres gjennom lek fra barnsben av, og en lekestue den gang ble innredet som en miniatyr av et representativt borgerlig hjem med rom for huslige sysler og mindre selskapelighet.

Facebook

«Lekestua bærer imidlertid preg av fremskredent forfall, og har mistet sin opprinnelige kontekst. Bygningen inngår dessuten i et miljø som er fortettet og forvansket i nyere tid. Som følge av endringer og skader vurderer Byantikvaren bygningens verneverdi til å være svekket», het det i den kommunale etatens vurdering. Gjennom Facebook tilbød eieren, Espen Sønstegeard, lekestuen gratis. Det var slik Elisabeth Høvås og Lars Ole Ørjasæter ble trukket inn i saken.

En bygningsarkeologisk undersøkelse

Det som en gang var en laftet bygning på knappe 20 kvadratmeter, griner mot oss. Vestveggen er demontert, gulvet er råttent, pipa er skjor og vinduene trenger hjelp om de skal følge med videre. Veggene er kledd med plater og tapetsert med strie med et umiskjennelig 1970-tallspreg. Inventaret er for lengst forduftet. – Eier så ingen muligheter til å ordne dette selv, for-

setter Høvås. – Fortidsminneforeningen bisto og deltok innledningsvis. Etter befaringer med antikvar David Brand, snekker og arkitekt Vegard Rhøme og tømrer Audun Eken gjorde jeg en bygningsarkeologisk undersøkelse som senere ble lagt til grunn for søknader om økonomisk støtte til istandsetting. I fjor høst arrangerte vi et kurs i oppmåling, der lekestuen ble dokumentert før bygningen ble sikret. Planen er et fellesprosjekt mellom eier, velforening og bygningsvernere slik at lekestuen bevares på stedet, og at restaureringen kan skje som et opplæringsprosjekt. Arbeidet er kalkulert til 300 000 kroner. Mange penger selvfølgelig. Men hvor mange slike lekestuer har vi fra denne perioden? Ikke mange.

Portalen

– Du ser den jo ikke nå, men det er nok portalen som særlig gjør denne lekestuen bemerkelsesverdig. Den har tredimensjonal treskurd som minner om rankeakantus, et slags bladgirlander som gir assosiasjoner til eldre stavkirkeportaler. I hjørnene er det skjold, hvor det i det venstre er skåret ut initialene AA og i det høyre årstallet 1864. Dette har blitt tolket som initialene til Kildals to døtre og angivelse av når lekestuen sto ferdig.

Hvem var arkitekten?

– Arkitekt eller byggmester, hvem har tegnet noe slikt? Høvås blar i permene og viser frem en tegning av portalen. – Det er opplysninger som tyder på at opphavsmannen kan være den tyske arkitekten Heinrich Ernst Schirmer, en av tidens ledende arkitekter. Han tegnet både lekestuer og bearbeidet det han betraktet som den norske urtype-bygningen. Audun Eken påpeker imidlertid

at tømmeret ikke er det beste. Dette kan underbygge tanken om at bygningen ikke har vært satt opp av en erfaren håndverker. Kanskje var lekestuens tømmerfasader en midlertidig affære som senere skulle paneles. Selv om Schirmer kjente den norske byggeskikken godt, var han ikke nødvendigvis like kvalifisert til å velge ut materialene? Det var nok også slik at han ofte leverte bare tegninger og ikke fulgte selve byggingen.

Men så da?

– Av Kildals imponerende sommersted er det bare denne lekestuen, den tidligere gartnerboligen, samt et og annet frukttre tilbake. Det gjør det både viktig å bevare lekestuen nettopp her. Vi har fått midler fra Byantikvaren og tilsagn om tilskudd fra Norsk Kulturminnefond og fra velforeningen, men det er langt fra tilstrekkelig for å sette den i stand. Derfor må vi ta tiden til hjelp og søke mer penger. Vi har sikret bygningen, og demonterte bygningsdeler oppbevares tørt og trygt. Mange i nabolaget er opptatt av denne bygningen, så historien fortjener en lykkelig slutt. ☺

Lars Ole Ørjasæter og Elisabeth Høvås representerer henholdsvis den lokale velforeningen og Fortidsminneforeningen Oslo Akershus. Foto: Sjur Harby